

บทความวิจัย

ผู้นำชุมชนแห่งการเรียนรู้ (LEARNING COMMUNITY LEADER)

อัศวิน หนูจ้อย¹

E-mail: Ausawinn@gmail.com

ชไมพร ดิสถาพร²สนอง โลหิตวิเศษ³

บทคัดย่อ

จุดมุ่งหมายในการดำเนินการวิจัยครั้งนี้ คือ 1) เพื่อศึกษาสภาพปัญหากระบวนการพัฒนาผู้นำชุมชนให้เป็นผู้นำชุมชนแห่งการเรียนรู้ 2) การพัฒนาหลักสูตรเพื่อสร้างผู้นำชุมชนให้เป็นผู้นำชุมชนแห่งการเรียนรู้ 3) เพื่อประเมินผลการเป็นผู้นำชุมชนแห่งการเรียนรู้ การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) โดยคัดเลือกและจัดสนทนากลุ่ม (Focus group) ผู้นำชุมชนแห่งการเรียนรู้ที่ได้รับการยอมรับจากทั่วประเทศ และผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้ ความเข้าใจในการดำเนินงานพัฒนาชุมชน และการพัฒนาผู้นำชุมชนอย่างเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน 12 คน เพื่อหาแนวทางการพัฒนาผู้นำชุมชนให้เป็นผู้นำชุมชนแห่งการเรียนรู้ จัดสร้างหลักสูตรการพัฒนาผู้นำชุมชน และดำเนินการทดลองหลักสูตรกับผู้นำชุมชน กลุ่มตัวอย่างที่อยู่ในเขตชุมชนกำลังพัฒนา ด้วยการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง จำนวน 20 คน

ผลการวิจัยพบว่า

1. ศึกษาสภาพปัญหากระบวนการพัฒนาผู้นำชุมชนให้เป็นผู้นำชุมชนแห่งการเรียนรู้ จากการศึกษาพบว่า

การส่งเสริมกระบวนการพัฒนาชุมชน กลไกสำคัญคือการสร้างผู้นำชุมชนเพื่อเป็นกำลังสำคัญในการเข้ามามีส่วนร่วมรับผิดชอบต่อการพัฒนาและร่วมแก้ปัญหาชุมชน จากการศึกษาพบว่า การพัฒนาผู้นำชุมชนด้วยกระบวนการให้การเรียนรู้เพื่อให้เป็นผู้นำชุมชนแห่งการเรียนรู้ เป็นสิ่งสำคัญและเป็นความต้องการของชุมชน เพื่อให้ผู้นำชุมชนมีความรู้ความสามารถ ความเข้าใจในการทำงาน มีคุณลักษณะความสามารถด้านทักษะและเจตคติในการทำงานที่ดี สามารถวิเคราะห์ปัญหาและเข้ามามีส่วนร่วมในการทำงานได้อย่างดีและมีประสิทธิภาพ

¹ นิสิตหลักสูตรปริญญาการศึกษาคุณวุฒิปริญญาตรี สาขาวิชาการศึกษาระดับปริญญาโท

² อาจารย์, ดร.ภาควิชาการศึกษาผู้ใหญ่ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

³ อาจารย์, ดร.ภาควิชาการศึกษาผู้ใหญ่ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

2. การพัฒนาหลักสูตรเพื่อสร้างผู้นำชุมชนให้เป็นผู้นำชุมชนแห่งการเรียนรู้ ปรากฏผลดังนี้
 - 2.1 ความสอดคล้องของการพัฒนาหลักสูตรเพื่อพัฒนาผู้นำชุมชนแห่งการเรียนรู้ ค่าดัชนีความสอดคล้องของหลักสูตรมีค่าคะแนนมากกว่า 0.05 แสดงว่าองค์ประกอบของหลักสูตรมีความสอดคล้องในทุกประเด็น และหลักสูตรมีความสอดคล้องเป็นที่ยอมรับได้
 - 2.2 การประเมินความเหมาะสมของการพัฒนาหลักสูตรเพื่อพัฒนาผู้นำชุมชนแห่งการเรียนรู้ รวมค่าคะแนนเฉลี่ย 4.23 ระดับความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก แสดงว่าหลักสูตรมีความเหมาะสม
3. การประเมินผลการเป็นผู้นำชุมชนแห่งการเรียนรู้
 - 3.1 ประเมินผลการวัดความรู้ความเข้าใจของผู้นำชุมชนแห่งการเรียนรู้ พบว่า คะแนนความรู้ความเข้าใจก่อนการฝึกอบรมคะแนนเฉลี่ย 10.00 และหลังการฝึกอบรมคะแนนเฉลี่ย 14.50 แสดงว่าคะแนนเฉลี่ยความรู้ความเข้าใจหลังการฝึกอบรมสูงกว่าก่อนการฝึกอบรมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระดับ 0.05 แสดงว่าหลักสูตรการพัฒนาผู้นำชุมชนแห่งการเรียนรู้ ทำให้ผู้นำชุมชนมีความรู้ความเข้าใจมากขึ้น
 - 3.2 การประเมินผลการวัดความสามารถด้านทักษะการพัฒนาผู้นำชุมชนแห่งการเรียนรู้ ดำเนินการประเมินหลังการฝึกอบรม พบว่า ผลการประเมินผ่านเกณฑ์การประเมินอยู่ในระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ยระหว่าง 3.90-4.80 แสดงว่าหลักสูตรการพัฒนาผู้นำชุมชนแห่งการเรียนรู้ ทำให้ผู้นำชุมชนมีความสามารถด้านทักษะมากขึ้น
 - 3.3 การประเมินผลการวัดความสามารถด้านเจตคติการพัฒนาผู้นำชุมชนแห่งการเรียนรู้ พบว่า ผลการเปรียบเทียบเจตคติของผู้นำชุมชนแห่งการเรียนรู้ก่อนการฝึกอบรมคะแนนเฉลี่ย 4.08 และหลังการฝึกอบรมคะแนนเฉลี่ย 4.52 แสดงว่าคะแนนเฉลี่ยด้านเจตคติหลังการฝึกอบรมสูงกว่าก่อนการฝึกอบรม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระดับ 0.05 แสดงว่าหลักสูตรการพัฒนาผู้นำชุมชนแห่งการเรียนรู้ ทำให้ผู้นำชุมชนมีความสามารถด้านเจตคติดีขึ้น

คำสำคัญ: ผู้นำชุมชนแห่งการเรียนรู้

Abstract

The purposes of this research are to: 1) study the problems of the development process of community leaders for being the leaning community leaders, 2) develop the course to produce the community leaders for being the learning community leaders, and 3) evaluate being learning community learders. This study is the research and development by selecting 12 community leaders who are accepted throughout the country and academic expert who understand the performance of community development and community leader development by purposive sampling. The focus group is held to find the guidelines of community leader development for being the learning community leaders, create the course of community leader development, and try out the course with the leaders in the developing communities by purposive sampling.

The findings showed that:

1. The promotion of community development process is to produce the community leaders to participate in the responsibilities and solve problems in the communities. The community leader development by using the learning process is important. It is the need of the community to make the leaders understand how to work. They have characteristics, skills and good attitudes and can analyze the problems. They also participate in their performance effectively.

2. The course development to produce the community leaders is the following.

- 2.1 The IOC of the course is higher than 0.05. It shows that the elements of the course are consistent with all aspects and acceptable.

- 2.2 The average of the suitability of the course is 4.23. It shows that the course is appropriate at a high level.

3. The evaluation of the learning community leaders is the following.

- 3.1 The average of the pretest is 10.00 and the average of the post is 14.50. This means that the average after the training is higher and different at the significant level of 0.05. It shows that the course of community leader development can make the leaders get knowledge and understand more.

3.2 The average of skills of the community leaders is 3.90–4.80. The evaluation is at the highest level. This means that the course of community leader development can make the leaders get higher skills.

3.3 The average of attitudes of the learning community leaders before training is 4.08 and the average after training is 4.52. The average after training is higher than before training and is different at the significant level of 0.05. This shows that the course of community leader development can make the leaders get better attitudes.

Keywords: Community Leaders, Learning

บทนำ

ในปัจจุบันความเจริญทางการพัฒนาเศรษฐกิจ การจัดการด้านเศรษฐกิจชุมชน การพัฒนาสังคมและการเปลี่ยนแปลงทางด้านสังคม ซึ่งทำให้เกิดความเจริญในภาพรวม แต่ประชาชนไม่สามารถปรับตัวได้ทันต่อการเปลี่ยนแปลง ซึ่งก่อให้เกิดปัญหาในสังคมและชุมชน โดยการพัฒนามุ่งสร้างความเจริญทางด้านวัตถุที่ไม่สมดุลกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ชุมชนยังไม่สามารถแก้ไขปัญหาของตนเองได้ วิธีของชุมชนสูญหาย ค่านิยมของชุมชนเปลี่ยนแปลงไป ความสำคัญของทุนชุมชนลดน้อยลง ขาดการศึกษาปัญหาของชุมชน ผู้นำชุมชนขาดการมีส่วนร่วมต่อชุมชน บุคคลขาดจิตสำนึกสาธารณะ ต่อการทำงานเพื่อส่วนรวม (กรมการพัฒนาชุมชน. 2555) และเนื่องด้วยการเปิดเสรีอาเซียน การแข่งขันกับประเทศต่างๆ ในระดับสากล กระแสการเปลี่ยนแปลงทางสังคม การก้าวไกลทางเทคโนโลยี การไหลบ่าของข้อมูลอย่างมากมาย และรวดเร็ว ยุคเศรษฐกิจฐานความรู้ (Know-

ledge-based Economy) บุคคลที่มีความรู้ ศึกษาเท่าทันข้อมูลสารสนเทศ จึงเป็นบุคคลที่มีคุณค่าการรับข้อมูล และเรียนรู้ความรู้เป็นปัจจัยสำคัญในการบ่งชี้ต่อความสำเร็จในทุกๆ ด้าน (อมรวิรัช นาคทรพรพ. 2543) ทำให้ประเทศไทยต้องพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในประเทศเสริมสร้างศักยภาพมนุษย์ เพื่อการแข่งขันและทัดเทียมกับนานาประเทศ ซึ่งการพัฒนาบุคคล พัฒนาชุมชน และพัฒนาประเทศนั้น ควรประกอบด้วยการจัดการความรู้ และการพัฒนาชุมชน ร่วมไปพร้อมกัน การจัดการความรู้ในชุมชน พัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้ จึงเป็นเครื่องมือขับเคลื่อนพัฒนา แก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนได้อย่างเป็นระบบ (เอกชัย พุ่มดวง. 2558)

ซึ่งการจัดการความรู้ หรือสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ การสร้างความเปลี่ยนแปลงให้เกิดขึ้นในชุมชน ต้องอาศัยความร่วมมือของประชาชนในชุมชน โดยเฉพาะผู้นำในชุมชน สุมาลี สังข์ศรี (2556) ที่ได้ศึกษาแนวคิดและกระบวนการในการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ และศึกษาจาก

กรณีตัวอย่างสังคมแห่งการเรียนรู้ในต่างประเทศพบว่า ผู้ที่สามารถก่อให้เกิดสังคมแห่งการเรียนรู้ได้ประกอบด้วยบุคคลหลายลักษณะ ได้แก่ (1) เจ้าหน้าที่ของหน่วยงาน กศน.อำเภอที่ดูแลพื้นที่นั้น ๆ (2) ผู้นำชุมชน และกรรมการชุมชน (3) องค์กรท้องถิ่น (4) ผู้นำแบบไม่ป็นทางการ ผู้ที่ชาวบ้านให้ความเคารพ ศรัทธา และวรลักษณ์ ชุกำเนิด (2557) ที่พบว่า รูปแบบชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพครูสู่การเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 บริบท โรงเรียนในประเทศไทย มีองค์ประกอบในการขับเคลื่อนกระบวนการตามลำดับ 6 องค์ประกอบ ได้แก่ (1) ชุมชนกัลยาณมิตรตามวิถีไทย (2) ภาวะผู้นำ (3) วิสัยทัศน์เชิงศรัทธาร่วม (4) ระบบเปิดแบบฉันทิกำลังมุ่งสู่ผู้เรียน (5) ระบบทีมเรียนรู้ทางวิชาชีพสู่ผู้ภาวะและจิตวิญญาณความเป็นครู (6) พื้นที่เรียนรู้แบบร่วมแรงร่วมใจบนฐานงานจริง สอดคล้องกับ ณัฐิกา นครสูงเนิน (2558) ที่พบว่า ภาวะผู้นำมีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับสูงมากกับการเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้

ดังจะเห็นได้ว่า ผู้นำชุมชนทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการมีส่วนสำคัญในการพัฒนา

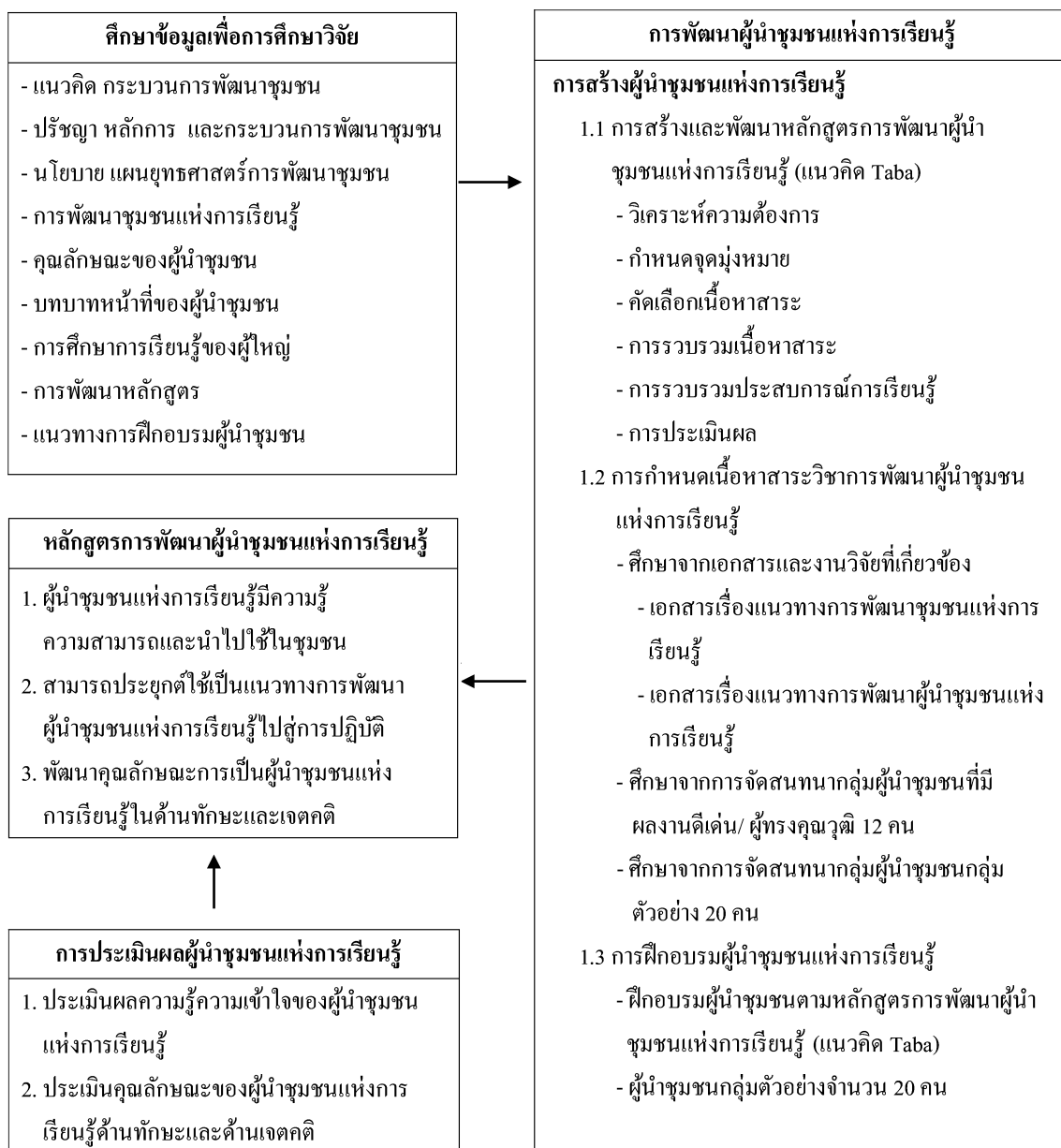
สร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ แต่เนื่องจากไม่มีแนวทางในการพัฒนาผู้นำชุมชน ให้เป็นผู้นำจัดทำแผนการพัฒนาชุมชนให้เป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ ผู้วิจัยมีความสนใจศึกษาวิจัยหาแนวทางพัฒนาหลักสูตรในการพัฒนาผู้นำชุมชน เพื่อสร้างผู้นำชุมชนแห่งการเรียนรู้ ที่จะสามารถพัฒนาชุมชนให้เป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ เพื่อนำข้อมูลจากการวิจัยครั้งนี้ใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาผู้นำชุมชน เพื่อประโยชน์สูงสุดต่อการพัฒนาหมู่บ้าน ชุมชนของตนเอง รวมทั้งเป็นกลไกสำคัญในการเข้ามามีส่วนร่วมกับประชาชนเพื่อสร้างชุมชนเข้มแข็ง สามารถช่วยเหลือตนเองและพึ่งพาตนเองได้

ความมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัญหา กระบวนการพัฒนาผู้นำชุมชน และคุณลักษณะของผู้นำชุมชน
2. การพัฒนาหลักสูตรเพื่อสร้างผู้นำชุมชนให้เป็นผู้นำชุมชนแห่งการเรียนรู้
3. ประเมินผลหลักสูตรการสร้างผู้นำชุมชนแห่งการเรียนรู้

กรอบแนวคิดของการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยและพัฒนาดำเนินการตามขั้นตอนการวิจัย ดังนี้

1. ศึกษาสภาพปัญหา กระบวนการพัฒนาผู้นำชุมชน และคุณลักษณะของผู้นำชุมชนดำเนินการ ดังนี้

ศึกษา วิเคราะห์ สังเคราะห์เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อกำหนดหัวข้อและองค์ประกอบสำคัญในการประชุมและจัดดำเนินการสนทนากลุ่ม โดยกำหนดประเด็นคำถาม 2 ประเด็นคำถาม คือ 1) คำถามด้านการพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้ จำนวน 7 ข้อ และ 2) คำถามด้านการพัฒนาผู้นำชุมชนแห่งการเรียนรู้ จำนวน 7 ข้อ

2. การพัฒนาหลักสูตรเพื่อสร้างผู้นำชุมชนแห่งการเรียนรู้ พิจารณาดำเนินการ ดังนี้

ประชากร จัดดำเนินการสนทนากลุ่ม ผู้นำชุมชนของชุมชนที่เป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ที่ได้รับการยอมรับจากผลของการพัฒนาทั่วประเทศ จากกรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย และผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้ความเข้าใจในงานพัฒนาชุมชนและการพัฒนาผู้นำชุมชน จำนวน 12 คน โดยวิธีการสุ่มแบบเจาะจง เพื่อศึกษาข้อมูลประสบการณ์ รวบรวม วิเคราะห์ เป็นต้นแบบในการพัฒนาผู้นำชุมชนแห่งการเรียนรู้

กลุ่มตัวอย่าง จัดดำเนินการสนทนากลุ่มผู้นำชุมชนกลุ่มตัวอย่าง 1 ชุมชน จำนวน 20 คน ได้มาจากการสุ่มแบบเฉพาะเจาะจง โดยอาศัยเกณฑ์ชี้วัดการพัฒนาระดับหมู่บ้านที่อยู่ระหว่างการพัฒนาจากกรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย ประกอบด้วย 1) กำนัน จำนวน 1 คน

2) ผู้ใหญ่บ้าน จำนวน 3 คน 3) ผู้นำกลุ่มกิจกรรมจำนวน 7 คน 4) อาสาพัฒนาชุมชนจำนวน 6 คน และ 5) สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล จำนวน 3 คน เพื่อหาความต้องการของชุมชนและผู้นำกลุ่มตัวอย่างในการพัฒนาผู้นำชุมชนแห่งการเรียนรู้

เครื่องมือในการวิจัย แบบบันทึกการสนทนากลุ่ม และแบบสอบถาม เพื่อการวิจัย

การเก็บรวบรวมข้อมูล โดยมีวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

1. การบันทึกข้อมูลตามแบบการสนทนากลุ่ม ผู้นำชุมชนที่มีผลงานด้านการพัฒนาชุมชนจากทั่วประเทศและผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้ด้านการพัฒนาชุมชนและการพัฒนาผู้นำชุมชน จำนวน 12 คน

2. การบันทึกข้อมูลตามแบบการสนทนากลุ่ม ผู้นำชุมชนกลุ่มตัวอย่าง จาก 1 ชุมชน จำนวน 20 คน

3. แบบสอบถามเพื่อการวิจัย ดำเนินการเก็บข้อมูลทั่วไปและปัญหาในการพัฒนาผู้นำชุมชนแห่งการเรียนรู้

การวิเคราะห์ข้อมูล ศึกษาแบบบันทึกการสนทนากลุ่ม จากผู้เชี่ยวชาญที่มีผลงานดีเด่นจากทั่วประเทศและผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 12 คน เพื่อศึกษาเป็นต้นแบบการพัฒนาผู้นำชุมชนแห่งการเรียนรู้ และศึกษาแบบบันทึกการสนทนากลุ่ม จากผู้นำชุมชนกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 20 คน เพื่อศึกษาความต้องการของชุมชนและของผู้นำชุมชนในการพัฒนาผู้นำชุมชนแห่งการเรียนรู้ ดำเนินการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล และนำข้อมูลไปวิเคราะห์ผลโดยใช้วิธีการ

ทางสถิติวิเคราะห์ความถี่ วิเคราะห์ค่าเฉลี่ย และวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา เพื่อจัดทำหลักสูตรการพัฒนาผู้นำชุมชนแห่งการเรียนรู้ และดำเนินการฝึกอบรม

3. ประเมินผลหลักสูตรการสร้างผู้นำชุมชนแห่งการเรียนรู้ ดำเนินการดังนี้

3.1 การประเมินผลการวัดความสอดคล้องของหลักสูตรการพัฒนาผู้นำชุมชนแห่งการเรียนรู้

3.2 การประเมินความเหมาะสมของหลักสูตรการพัฒนาผู้นำชุมชนแห่งการเรียนรู้

3.3 การประเมินผลความรู้ความเข้าใจการพัฒนาผู้นำชุมชนแห่งการเรียนรู้

3.4 การประเมินผลด้านทักษะการพัฒนาผู้นำชุมชนแห่งการเรียนรู้

3.5 การประเมินผลด้านเจตคติการพัฒนาผู้นำชุมชนแห่งการเรียนรู้

วิธีดำเนินการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัญหา กระบวนการพัฒนาผู้นำชุมชน และคุณลักษณะของผู้นำชุมชน

1.1 ศึกษาจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในด้านการพัฒนาชุมชน การพัฒนาชุมชนให้เป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ การพัฒนาผู้นำชุมชน การพัฒนาผู้นำชุมชนให้เป็นผู้นำชุมชนแห่งการเรียนรู้ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1.2 การจัดทำสนทนากลุ่มผู้นำชุมชนที่เป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้และผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 12 คน เลือกจากผู้นำชุมชนแห่งการเรียนรู้ที่ได้รับการยอมรับจากผลการพัฒนาทั่วประเทศและผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้ความเข้าใจ

ในกระบวนการพัฒนาชุมชนและการพัฒนาผู้นำชุมชน มาร่วมการสนทนากันเพื่ออภิปราย พุดคุย และแลกเปลี่ยนเรียนรู้

1.3 การจัดทำสนทนากลุ่มตัวอย่างเพื่อศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการของชุมชน โดยเป็นชุมชนที่อยู่ระหว่างการพัฒนา 1 ชุมชน จำนวน 20 คน ประกอบด้วย 1) กำนัน จำนวน 1 คน 2) ผู้ใหญ่บ้าน จำนวน 3 คน 3) ผู้นำกลุ่มกิจกรรม จำนวน 7 คน 4) อาสาพัฒนาชุมชน จำนวน 6 คน และ 5) สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล จำนวน 3 คน

2. การพัฒนาหลักสูตรเพื่อสร้างผู้นำชุมชนแห่งการเรียนรู้

2.1 การพัฒนาหลักสูตรเพื่อสร้างผู้นำชุมชนแห่งการเรียนรู้ เนื้อหาสาระด้านแนวทางการพัฒนาชุมชน การพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้ การพัฒนาผู้นำชุมชนแห่งการเรียนรู้

2.2 การฝึกอบรมผู้นำชุมชนแห่งการเรียนรู้ ดำเนินการตามการพัฒนาหลักสูตรเพื่อสร้างผู้นำชุมชนแห่งการเรียนรู้ แก่กลุ่มตัวอย่างจำนวน 20 คน และกำหนดเนื้อหาสาระวิชาของการฝึกอบรม ดำเนินการฝึกอบรม จำนวน 3 วัน

3. การประเมินผลหลักสูตรการพัฒนาผู้นำชุมชนแห่งการเรียนรู้

3.1 การประเมินความรู้ความเข้าใจผู้นำชุมชนแห่งการเรียนรู้ กลุ่มตัวอย่างในชุมชนที่อยู่ระหว่างการพัฒนา 1 ชุมชน จำนวน 20 คน ดำเนินการประเมินผลความรู้ความเข้าใจผู้นำชุมชนแห่งการเรียนรู้ก่อนและหลังการฝึกอบรม

3.2 การประเมินความสามารถด้านทักษะผู้นำชุมชนแห่งการเรียนรู้ จากกลุ่ม

ตัวอย่างในชุมชนที่อยู่ระหว่างการพัฒนา 1 ชุมชน จำนวน 20 คน ดำเนินการประเมินผลด้านทักษะโดยคณะวิทยากรหลังการฝึกอบรม

3.3 การประเมินความสามารถด้านเจตคติผู้นำชุมชนแห่งการเรียนรู้ จากกลุ่มตัวอย่างในชุมชนที่อยู่ระหว่างการพัฒนา 1 ชุมชน จำนวน 20 คน โดยดำเนินการประเมินผลด้านเจตคติก่อนและหลังการฝึกอบรม

ผลการวิจัย สรุปผลตามความมุ่งหมายของการวิจัย ดังนี้

1. การศึกษากระบวนการพัฒนาผู้นำชุมชน และคุณลักษณะของผู้นำชุมชนแห่งการเรียนรู้

จากปัญหาของการพัฒนาชุมชน ด้านองค์การบริหารงานของชุมชนยังมีศักยภาพไม่เพียงพอ การไม่ทราบปัญหาที่แท้จริงของชุมชน วิถีชุมชนที่สูญหายความเป็นเอกลักษณ์ การเกิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์ทำให้ค่านิยมชุมชนเปลี่ยนไป ความสำคัญของทุนชุมชนลดน้อยลง ชุมชนขาดความเข้มแข็งไม่พึ่งพาตนเอง ปัญหาในการบริหารจัดการ ด้านวัฒนธรรมประเพณีและค่านิยมเสื่อมถอย ปัญหาการมีส่วนร่วมในการพัฒนาน้อย ชุมชนยังไม่ให้ความสำคัญต่อการส่งเสริมการเรียนรู้ และขาดกระบวนการเสริมสร้างการเรียนรู้ในชุมชนเพื่อการพัฒนาชุมชน

การส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้เพื่อการพัฒนาชุมชน กลไกสำคัญคือต้องสร้างผู้นำชุมชนเพื่อการพัฒนาชุมชน ผู้นำชุมชนมีความสำคัญอย่างยิ่งในการนำชุมชนสู่การพัฒนา ต้องเป็นบุคคลที่มีความรู้ความสามารถ มีความ

รับผิดชอบ มีการวางแผนกำหนดเป้าหมายในการทำงาน มีจิตวิทยาในการทำงาน กล้าเปลี่ยนแปลงและริเริ่มสิ่งใหม่ๆ เป็นผู้นำที่มีมนุษยสัมพันธ์ดี มีทักษะและเจตคติที่ดีในการทำงาน สามารถเรียนรู้และตัดสินใจร่วมกันกับประชาชนในชุมชน เป็นการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นผ่านกิจกรรมของชุมชน วิเคราะห์ชุมชน กำหนดปัญหาชุมชน และขอบเขตที่ต้องการแก้ไข ปัญหาของชุมชน โดยชุมชน เพื่อชุมชน โดยการตัดสินใจร่วมกันของผู้นำชุมชนและคนในชุมชน เป็นสำคัญ

2. การพัฒนาหลักสูตรเพื่อสร้างผู้นำชุมชนแห่งการเรียนรู้ พิจารณาดำเนินการ ดังนี้

2.1 พัฒนาหลักสูตรเพื่อสร้างผู้นำชุมชนแห่งการเรียนรู้ ประกอบด้วย หลักการและเหตุผล วัตถุประสงค์ คุณสมบัติของผู้เข้ารับการฝึกอบรม กลุ่มเป้าหมาย ขอบเขตเนื้อหา ระยะเวลาการฝึกอบรม เทคนิควิธีการ การประเมินผล การตรวจสอบคุณภาพหลักสูตร ด้านความสอดคล้องของหลักสูตรและความเหมาะสมของหลักสูตร

2.2 การทดลองใช้หลักสูตรโดยการฝึกอบรมผู้นำชุมชนแห่งการเรียนรู้ โดยทดลองใช้กับผู้นำชุมชนที่เป็นกลุ่มเป้าหมายโดยวิธีการฝึกอบรม และประเมินความรู้ความเข้าใจ ประเมินคุณลักษณะความสามารถด้านเจตคติตามหลักสูตร ก่อนการฝึกอบรมและหลังการฝึกอบรม และการประเมินคุณลักษณะความสามารถด้านทักษะหลังการฝึกอบรม

3. ประเมินผลหลักสูตรการสร้างผู้นำชุมชนแห่งการเรียนรู้ ผลการวิเคราะห์สรุปได้ดังนี้

3.1 การประเมินผลการวัดความรู้ความเข้าใจ หลักสูตรการสร้างผู้นำชุมชนแห่งการเรียนรู้ พบว่า คะแนนเฉลี่ยความรู้ความเข้าใจของผู้นำชุมชนหลังการฝึกอบรม สูงกว่าก่อนการฝึกอบรมและเมื่อทดสอบเปรียบเทียบความแตกต่างคะแนนเฉลี่ยก่อนและหลังการฝึกอบรม พบว่า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระดับ 0.05 แสดงว่าหลักสูตรการพัฒนาผู้นำชุมชนแห่งการเรียนรู้ทำให้ผู้นำชุมชนมีความรู้ความเข้าใจมากขึ้น

3.2 การประเมินผลคุณลักษณะด้านทักษะหลักสูตรการสร้างผู้นำชุมชนแห่งการเรียนรู้ พบว่า คะแนนเฉลี่ยคุณลักษณะด้านทักษะของผู้นำชุมชนแห่งการเรียนรู้หลังการฝึกอบรม โดยคณะวิทยากรกระบวนการเป็นผู้ประเมินผู้ที่เข้ารับการฝึกอบรมในทุกหัวข้อผ่านเกณฑ์การประเมินอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยระหว่าง 3.90-4.80 แสดงว่าหลักสูตรการพัฒนาผู้นำชุมชนแห่งการเรียนรู้ทำให้ผู้นำชุมชนมีคุณลักษณะด้านทักษะมากขึ้น

3.3 การประเมินผลคุณลักษณะด้านเจตคติ หลักสูตรการสร้างผู้นำชุมชนแห่งการเรียนรู้ พบว่า คะแนนเฉลี่ยคุณลักษณะด้านเจตคติของผู้นำชุมชนหลังการฝึกอบรมสูงกว่าก่อนการฝึกอบรมและเมื่อทดสอบเปรียบเทียบความแตกต่างคะแนนก่อนและหลังการฝึกอบรม พบว่า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระดับ 0.05 แสดงว่าหลักสูตรการพัฒนาผู้นำชุมชนแห่งการเรียนรู้ทำให้ผู้นำชุมชนมีคุณลักษณะด้านเจตคติมากขึ้น

อภิปรายผลการวิจัย มีประเด็นการอภิปรายตามลำดับดังนี้

1. ศึกษากระบวนการพัฒนาผู้นำชุมชนแห่งการเรียนรู้ จากการศึกษาสภาพปัญหาของสังคมในปัจจุบัน พบว่ามีการเปลี่ยนแปลงทางด้านสังคมและเศรษฐกิจ เทคโนโลยีการรับข้อมูลสารสนเทศ ชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนชาวไทยอย่างรวดเร็วและต่อเนื่อง เกิดการแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรม สังคม และเศรษฐกิจ สังคมแห่งการสื่อสารไร้พรมแดน ก่อให้เกิดปัญหาการก้าวไม่ทันเทคโนโลยีสารสนเทศ ความแปลกแยกระหว่างสังคมเมืองและชนบท การพัฒนาศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ไม่ทันตลาดแรงงาน (ชมพู โกติรัมย์. 2547) ศูนย์บริการวิชาการแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (2554) กล่าวว่าการพัฒนาประเทศ เพื่อให้สังคมไทยสามารถปรับตัวพร้อมรับเท่าทันการเปลี่ยนแปลงตามกระแสโลก กระแสโลกาภิวัตน์ ดำเนินการได้ โดยการส่งเสริมพัฒนาทุนทางสังคมควบคู่ไปกับทุนทางปัญญา ส่งเสริมพัฒนาบุคคล และสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นในชุมชน ชุมชนจึงต้องได้รับการพัฒนา ซึ่งการพัฒนาชุมชนที่ยั่งยืนทำได้โดยการพัฒนากำลังคน การพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติ รวมทั้งการพัฒนาความรู้ของคนในชุมชนด้วย (สกวเดือน พิมพิศาล. 2558) ซึ่งผู้นำหรือภาวะผู้นำเป็นหนึ่งในองค์ประกอบสำคัญในการพัฒนาองค์การ สังคม ชุมชนให้เป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ (อภิชา ธาณีรัตน์. 2558) สอดคล้องกับ สิทธิพร นิยมศรีสมศักดิ์ (2555) ที่เสนอว่าผู้นำหรือผู้บริหารเป็นผู้นำ และกระตุ้นให้เป็นสมาชิกในองค์กรเกิดการเรียนรู้ ในการ

พัฒนาผู้นำชุมชนนั้น พบว่า ประชาชนในชุมชนมีความต้องการและเห็นความจำเป็นที่จะกำหนดแนวทางการดำเนินงานการพัฒนาผู้นำชุมชนโดยกำหนดหลักสูตรการพัฒนาผู้นำชุมชนแห่งการเรียนรู้ เพื่อเป็นกรอบแนวทางในการดำเนินงานตามโครงการฝึกอบรมฯ อย่างเป็นรูปธรรม โดยเฉพาะการพัฒนาผู้นำชุมชนให้มีความรู้ความเข้าใจ มีคุณลักษณะความสามารถด้านทักษะและความสามารถด้านเจตคติ สามารถจัดกิจกรรม/โครงการเพื่อพัฒนาชุมชนพัฒนาอาชีพเพื่อเสริมสร้างรายได้ สร้างชุมชนเข้มแข็ง ซึ่งทั้งนี้จึงมีความจำเป็นต้องพัฒนาคน คือการพัฒนาผู้นำชุมชน เพื่อเป็นแกนนำในการพัฒนาชุมชนของตนเองเพื่อชุมชนสามารถพึ่งตนเองได้ จึงสรุปได้ว่า การพัฒนาผู้นำชุมชนโดยการจัดทำหลักสูตรการพัฒนาผู้นำชุมชนแห่งการเรียนรู้ขึ้นนั้น เพื่อใช้เป็นกรอบแนวทางในการดำเนินงานการพัฒนาผู้นำชุมชน เพื่อสนองตอบการแก้ปัญหาต่างๆ ในด้านการพัฒนาชุมชนให้สามารถดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพอย่างแท้จริง

2. การพัฒนาหลักสูตรเพื่อสร้างผู้นำชุมชนแห่งการเรียนรู้ คือการสร้างหลักสูตรการพัฒนาความสามารถผู้นำชุมชน โดยศึกษาแนวคิดจากทฤษฎีในเบื้องต้นและได้ดำเนินการประชุมสนทนากลุ่มผู้เชี่ยวชาญที่มีผลงานดีเด่น โดยเริ่มต้นด้วยการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาความสามารถผู้นำชุมชน เพื่อเป็นแนวทางให้ผู้นำชุมชนมีขีดความสามารถในการไตร่ตรอง คิดวิเคราะห์ และวางแผนเพื่อการแก้ไขปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพ หลักสูตรการสร้างผู้นำชุมชนแห่งการเรียนรู้มีความสอดคล้องกับงาน

ของ มิ่งขวัญ คงเจริญ (2553) ศึกษาเรื่องการพัฒนา รูปแบบการเสริมสร้างพลังอำนาจของชุมชนเพื่อเสริมสร้างความยั่งยืนของชุมชนแห่งการเรียนรู้ พบว่า 1) องค์ประกอบของการเสริมสร้างความยั่งยืนของชุมชนแห่งการเรียนรู้มี 9 องค์ประกอบ คือ การมีส่วนร่วมในกิจกรรมของชุมชน การนำเศรษฐกิจพอเพียงมาสู่การปฏิบัติในชุมชน ระบบคุณธรรมจริยธรรม ในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ กระบวนการถ่ายทอดเรียนรู้ชุมชน การพัฒนาระบบเศรษฐกิจชุมชนเพื่อการพึ่งตนเอง ระบบการเรียนรู้โดยมีภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นแกนกลางการพัฒนา การอนุรักษ์และฟื้นฟูระบบนิเวศและสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อวิถีชีวิต 2) การเสริมสร้างพลังอำนาจของชุมชนเพื่อเสริมสร้างความยั่งยืนของชุมชนแห่งการเรียนรู้ เป็นการเสริมสร้างพลังอำนาจของชุมชนและในระดับชุมชน 3) รูปแบบการเสริมสร้างความยั่งยืนของชุมชนแห่งการเรียนรู้ทั้งในชุมชนเมืองและชุมชนชนบท ประกอบด้วย การกำหนดเป้าหมายและวางแผน การวิเคราะห์ความต้องการของชุมชน การทำประชาคมเพื่อหาสาเหตุของปัญหา การจัดเวทีชาวบ้านให้ความรู้ความเข้าใจ การบันทึกการพัฒนาการเปลี่ยนแปลงของชุมชนในการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ คณะกรรมการ คณะบุคคลหรือแกนนำชุมชน ดำเนินการสร้างชุมชนให้เป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ที่ยั่งยืน มีการติดตามผลงานเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับสมาชิกและกลุ่มชุมชนอื่นๆ และสอดคล้องกับพจนานุกรม อีโคโนมิกส์ (2546) ศึกษาเรื่องการพัฒนา รูปแบบกระบวนการเรียนรู้ในชุมชนเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน : กรณีศึกษาแบบ

พหุภาคี พบว่า 1) กระบวนการเรียนรู้ในชุมชนที่ทำให้ชุมชนมีศักยภาพในการคิดและปฏิบัติเพื่อการแก้ไขปัญหาและการพัฒนาด้านนิเวศ เศรษฐกิจ และสังคมชุมชนให้ดีขึ้นและมีความสมดุล ประกอบด้วย 8 ขั้นตอน คือ การทบทวนความยากลำบากในชีวิต การตรวจสอบถึงสาเหตุวิกฤตของกลุ่มแกนนำชุมชน การกระตุ้นคนในชุมชนให้ตระหนักในสถานการณ์ที่เป็นปัญหาของชุมชน การหาทางเลือกในการแก้ไขปัญหา การปฏิบัติการตามทางเลือก การประเมินผลสะท้อนกลับ การพัฒนาความเชื่อมั่นให้เกิดขึ้น และการบูรณาการเข้าสู่ชีวิต เพื่อสร้างชุมชนในสังคมไทยในปัจจุบันให้มีความเข้มแข็ง มั่นคง และยั่งยืน

การทดลองใช้หลักสูตรการพัฒนาผู้นำชุมชนแห่งการเรียนรู้ คือนำหลักสูตรไปทดลองใช้กับผู้นำชุมชนกลุ่มเป้าหมาย จำนวน 20 คน การประเมินผลการฝึกอบรมตามหลักสูตรการพัฒนาผู้นำชุมชนแห่งการเรียนรู้ พบว่า คะแนนเฉลี่ยความรู้ความเข้าใจของผู้นำชุมชนหลังการฝึกอบรมสูงกว่าก่อนการฝึกอบรมและเมื่อทดสอบเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยก่อนและหลังการฝึกอบรม แสดงว่า หลักสูตรการฝึกอบรมศักยภาพผู้นำชุมชน ทำให้ผู้นำชุมชนมีความรู้ความเข้าใจมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับผลงานของ สุพจน์ แสงเงิน (2546) ศึกษากระบวนการเรียนรู้ของชุมชนในการพัฒนาความเข้มแข็งของชุมชน พบว่า ชุมชนมีเป้าหมาย หลักในการเรียนรู้เพื่อพัฒนาสมาชิกในชุมชนให้เป็นบุคคลที่มีคุณภาพโดยมีปัจจัยพื้นฐานที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้ 5 ประการ คือ จิตสำนึกร่วมภายในชุมชน ความต้องการพื้นฐานในการดำรงชีวิต แรงผลักดัน

จากผู้นำชุมชน การสร้างเครือข่ายชุมชน และการประสานงานกับหน่วยงานภาครัฐ และสอดคล้องกับผลงานของ สรรค์ วรอินทร์ (2546) กล่าวถึงผลการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ในชุมชน พบว่าการพัฒนา “คน” ทุกคนที่เข้าร่วมกระบวนการกระบวนการเรียนรู้ที่ขึ้นอยู่กับเป้าหมาย ของการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนา “คน” เป็นกิจกรรมที่สร้างปัญญา สร้างจิตสำนึก และอุดมการณ์ใหม่ให้ชุมชนได้คิดหาวิธีการดำเนินชีวิตของตนเองให้มีความสุข โดยการยึดวิถีชีวิตแบบเศรษฐกิจพอเพียงตามพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชฯ เป็นกระบวนการเรียนรู้เพื่อสร้างชุมชนในสังคมไทยในปัจจุบันให้มีความเข้มแข็ง มั่นคงและยั่งยืน

3. การประเมินผลการพัฒนาผู้นำชุมชนแห่งการเรียนรู้

การประเมินผลหลักสูตรการสร้างผู้นำชุมชนแห่งการเรียนรู้ จากผลการดำเนินการทดสอบความรู้ความเข้าใจผู้นำชุมชน เพื่อให้ผู้นำชุมชนมีความรู้ความสามารถในการเป็นผู้นำชุมชนแห่งการเรียนรู้ ผลการวิเคราะห์จากการทดสอบก่อนและหลังการฝึกอบรม ผลปรากฏว่า หลังการฝึกอบรมผู้นำชุมชนกลุ่มเป้าหมายมีความรู้ ความเข้าใจมากขึ้น

การประเมินผลหลักสูตรการสร้างผู้นำชุมชนแห่งการเรียนรู้ จากผลการดำเนินการทดสอบคุณลักษณะด้านทักษะผู้นำชุมชน เพื่อให้ผู้นำชุมชนได้พัฒนาความสามารถในการเป็นผู้นำชุมชนแห่งการเรียนรู้ ผลการวิเคราะห์จากการประเมินหลังการฝึกอบรม ผลปรากฏว่า หลังการฝึกอบรมผู้นำชุมชนกลุ่มเป้าหมายมี

คุณลักษณะด้านทักษะมากขึ้น

การประเมินผลหลักสูตรการสร้างผู้นำชุมชนแห่งการเรียนรู้ จากผลการดำเนินการทดสอบคุณลักษณะด้านเจตคติผู้นำชุมชนเพื่อให้ผู้นำชุมชนได้พัฒนาความสามารถในการเป็นผู้นำชุมชนแห่งการเรียนรู้ ผลการวิเคราะห์จากการทดสอบก่อนและหลังการฝึกอบรมผลปรากฏว่า หลังการฝึกอบรมผู้นำชุมชนกลุ่มเป้าหมาย มีคุณลักษณะด้านเจตคติดีขึ้น

สรุปได้ว่า หลักสูตรการสร้างผู้นำชุมชนแห่งการเรียนรู้ สามารถที่จะนำไปใช้เป็นแนวทางการดำเนินงานการพัฒนาความสามารถผู้นำชุมชนในด้านความรู้ความเข้าใจ การพัฒนาทักษะ และเจตคติ ตามเป้าหมายของชุมชนเพื่อเป็นตัวแทนชุมชนในการเข้ามามีความรับผิดชอบต่อชุมชนโดยการใช้ความรู้ความสามารถเพื่อการพัฒนาชุมชน สอดคล้องกับเสรี พงศ์พิศ (2550) ได้วิจัยเรื่อง การพัฒนาหลักสูตร “ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชน” และการฝึกอบรมการจัดทำแผนชุมชนเพื่อแก้ไขปัญหาความยากจนของเกษตรกร พบว่า การเรียนรู้ของกลุ่มเป้าหมายในศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงเป็นการจัดการเรียนรู้ของชุมชนตามความสนใจของแต่ละคน แต่ละครอบครัว เพื่อตอบสนองปัญหาและความต้องการของตนเอง การหาความรู้ของแต่ละคน แต่ละครอบครัว เป็นการเรียนรู้ที่มีการจัดการตามหลักสูตรอย่างเป็นระบบโดยเน้นการเรียนรู้จากการฝึกอบรมและการปฏิบัติ ซึ่งองค์กรหรือหน่วยงานภายนอกเข้ามามีบทบาทในการจัดร่วมกับชุมชนเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ขึ้น ซึ่งมีหลักสูตรต่างๆ เปิดให้

ชุมชนได้เรียนรู้เพื่อการพัฒนาตนเองและการพัฒนาท้องถิ่น

ข้อเสนอแนะ

จากการดำเนินการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้สรุปข้อเสนอแนะ 3 ประเด็น ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะสำหรับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องที่มีส่วนในการพัฒนาผู้นำชุมชน และการพัฒนาชุมชนในพื้นที่ ดังนี้

1.1 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องระดับอำเภอ และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ควรให้ความสำคัญ และสนับสนุนส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้นำชุมชน โดยกำหนดเป้าหมาย แผนงาน โครงการ เพื่อการดำเนินงานการพัฒนาผู้นำชุมชนไว้ในแผนชุมชนและแผนพัฒนาตำบลหรือแผนปฏิบัติการอย่างชัดเจน

1.2 ควรจัดการฝึกอบรมตามหลักสูตรการพัฒนาผู้นำชุมชนแห่งการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ผู้นำชุมชนต่างๆ มีความรู้ความเข้าใจ มีทักษะความสามารถในการสร้างชุมชนเข้มแข็ง และการพึ่งพาตนเองได้ ตามสภาพปัญหาและความต้องการของผู้นำชุมชน โดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วม

1.3 ควรส่งเสริมสนับสนุนงบประมาณเพื่อดำเนินกิจกรรมตามความต้องการของผู้นำชุมชนที่ผ่านกระบวนการฝึกอบรมตามหลักสูตร และมีการติดตามประเมินผลการปฏิบัติงานของผู้นำชุมชนอย่างต่อเนื่อง

1.4 ควรให้ความสำคัญและสนับสนุนการมีส่วนร่วมและการตัดสินใจในทางเศรษฐกิจ

สังคม การเมือง การปกครอง และการบริหาร ของผู้นำชุมชน เพื่อให้ผู้นำชุมชนมีบทบาทในการเสนอ/แจกแจงปัญหาและความต้องการของชุมชน จากแนวคิดของผู้นำชุมชนในการกำหนดนโยบายการบริหารและการออกกฎระเบียบในชุมชน

2. ข้อเสนอแนะในการนำหลักสูตรไปใช้

เพื่อให้สามารถนำหลักสูตรการพัฒนาผู้นำชุมชนแห่งการเรียนรู้ ไปใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

2.1 ควรคำนึงถึงความพร้อมของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องที่มีหน้าที่ในการพัฒนาชุมชนและพัฒนาผู้นำชุมชน องค์การบริหารส่วนตำบล ในด้านวิทยากร บุคลากร วัสดุ อุปกรณ์ การกำหนดห้วงเวลาที่เหมาะสม และคณะกรรมการองค์การบริหารส่วนตำบล ผู้นำชุมชน ควรให้ความสำคัญและมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมอย่างจริงจัง

2.2 ควรได้มีการศึกษาการศึกษาชุมชน วิเคราะห์ชุมชน เพื่อสร้างความเข้าใจในการจัดกิจกรรมตามหลักสูตร และชี้แจงทำความเข้าใจกับผู้เข้ารับการฝึกอบรม การส่งเสริมการเรียนรู้ เน้นกระบวนการกลุ่ม การเรียนรู้ร่วมกัน วิทยากร ต้องมีความชำนาญการ มีทักษะความสามารถในด้านวิทยากรกระบวนการ และต้องสร้างบรรยากาศการฝึกอบรมที่ดี

2.3 ควรจัดกิจกรรมที่หลากหลาย กระตุ้นความสนใจ และสร้างเสริมองค์ความรู้ให้แก่ผู้เข้ารับการฝึกอบรม โดยกิจกรรมเสริม อาจเสริมสร้างการปฏิบัติจริงให้มากขึ้น การเรียนรู้โดยประสบการณ์จริง การศึกษาดูงาน การสาธิต

กิจกรรมตัวอย่าง เพื่อให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรม เกิดทักษะในการปฏิบัติงานอย่างจริงจังและต่อเนื่อง

3. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

ผู้วิจัยมีข้อเสนอเพื่อการวิจัย สำหรับการศึกษาศึกษาเพื่อการวิจัยเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาผู้นำชุมชนแห่งการเรียนรู้ ดังนี้

3.1 ควรวิจัยเพื่อติดตามประเมินผล

การดำเนินงานการพัฒนาผู้นำชุมชนแห่งการเรียนรู้ตามบทบาทหน้าที่ เพื่อเป็นการวิเคราะห์ถึงปัจจัย เงื่อนไข ความสำเร็จ หลักของการผ่านกระบวนการฝึกอบรมตามหลักสูตร

3.2 ควรวิจัยในเชิงการเปรียบเทียบ

บทบาทของผู้นำชุมชนที่ผ่านการฝึกอบรมหลักสูตร การพัฒนาผู้นำชุมชนแห่งการเรียนรู้กับผู้นำชุมชนที่ไม่ได้ผ่านกระบวนการฝึกอบรมในด้านกระบวนการเข้ามามีส่วนร่วมระดับชุมชน ในการดำเนินกิจกรรมเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น และการเข้าไปมีส่วนร่วมกับหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง

เอกสารอ้างอิง

กรมการพัฒนาชุมชน. (2555). *คู่มือพัฒนากรในการส่งเสริมชุมชนแห่งความเกื้อกูล*. กรุงเทพฯ: กรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย.
ชมพู โกติรัมย์. (2547). “ไทยในกระแสโลกาภิวัตน์: การปรับจุดยืนที่ยั่งยืน”. *ศรีปทุมปริทัศน์*, 4(2) (กรกฎาคม-ธันวาคม), 53-63.

- ณัฐภา นครสูงเนิน. (2558). “ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารกับการเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียน. สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลอย เขต 17” *วารสารวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย Research and Development Journal, Loei Rajabhat University.* 10(31) (มกราคม-มีนาคม), 7-18.
- พจนาน เอื้องไพบูลย์. (2546). *การพัฒนาารูปแบบกระบวนการเรียนรู้ในชุมชนเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน: การศึกษาแบบพหุกรณี.* วิทยานิพนธ์ดุษฎีบัณฑิต, สาขาวิชาการศึกษานอกระบบโรงเรียน คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- มิ่งขวัญ คงเจริญ. (2553). *การพัฒนาารูปแบบการเสริมสร้างพลังอำนาจของชุมชนเพื่อเสริมสร้างความยั่งยืนของชุมชนแห่งการเรียนรู้.* วิทยานิพนธ์ ค.ด. (การศึกษานอกระบบโรงเรียน). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วรลักษณ์ ชูกำเนิด. (2557). “รูปแบบชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพครูสู่การเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 บริบทชุมชนในประเทศไทย”. *วารสารหาดใหญ่วิชาการ*, 12(2) (กรกฎาคม-ธันวาคม), 123-134.
- ศูนย์บริการวิชาการแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. (2554). *นวัตกรรมของทุนทางสังคมเพื่อการพัฒนาเมืองและชนบทที่ยั่งยืน.* กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ.
- สกวเดือน พิมพิศาล. (2558). “การศึกษาตลอดชีวิตและการพัฒนาชุมชนให้ยั่งยืนตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง”. *วารสารวิชาการแพรวกาฬสินธุ์ มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์*, 2 (3) (กันยายน-ธันวาคม), 153-172
- สรศักดิ์ วรอินทร์. (2546). *รายงานการวิจัยเรื่อง การวิจัยเพื่อพัฒนากระบวนการเรียนรู้ในชุมชน: มิติด้านการปฏิรูปการศึกษา.* กรุงเทพฯ: สำนักงานสภาสถาบันราชภัฏ.
- สิทธิพร นิยมศรีสมศักดิ์. (2555). “การพัฒนาโรงเรียนให้เป็นองค์การแห่งการเรียนรู้: แนวปฏิบัติที่เป็นรูปธรรม”. *วารสารวิทยบริการ*, 23(1) (มกราคม-เมษายน 2555), 17-30.
- สุพจน์ แสงเงิน. (2546). *กระบวนการเรียนรู้ของชุมชนในการพัฒนาความเข้มแข็งของชุมชน: ศึกษากรณี ชุมชนแผ่นดินทองคอยรุดตักวา. ภาควิชาสังคมวิทยา คณะมนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์. สถาบันราชภัฏพระนคร.*
- สุมาลี สังข์ศรี. (2556). “แนวทางการพัฒนาสังคมไทยให้เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้”. *วารสารศึกษาศาสตร์มสธ.* 6(2) (กรกฎาคม-ธันวาคม), 33-46.

- เสรี พงศ์พิศ. (2550). *คู่มือศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชน โครงการวิจัยและพัฒนาสื่อการเรียนรู้ การพัฒนาหลักสูตรศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชนและการฝึกอบรมการจัดทำแผนชุมชน เพื่อแก้ไขปัญหาความยากจนของเกษตรกร*. กรุงเทพฯ: วิทยาลัยประชากรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. (เอกสารอัดสำเนา)
- อภิชา ธานีรัตน์. (2558). “ภาวะผู้นำกับการพัฒนาสถานศึกษาให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้”. *วารสารศึกษาศาสตร์ มสธ*, 8(1) (มกราคม-มิถุนายน), 59-71.
- อมรวิรัช นาคทรพรพ. (2543). “วิธีพรรณเพื่อพัฒนาอุดมศึกษาไทยในทศวรรษที่ 21”. *วารสารครุศาสตร์จุฬา*, 28(2) (พฤศจิกายน-กุมภาพันธ์), 25.
- เอกชัย พุมดวง. (2558). “กลยุทธ์การจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิตของชุมชน ตำบลโคกโคเฒ่าอำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี”. *การประชุมทางวิชาการครั้งที่ 53. สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ (บางเขน)*. เอกสารวิชาการ